

Twée avond-/nachtbloeiers (*Nachtschone* en *Nachtsilene*)

Nachtschone (*Mirabilis japala* L.)

De familie van de Nyctaginaceën (de nachtschoneachtigen) kent twee geslachten waartoe vooral sierplanten behoren: de *Bougainville* en de *Mirabilis*; daarnaast is er nog een derde geslacht *Pisonia* van vooral groenten en kruiden. In zijn geheel kent de familie zo'n 300 soorten, die vooral in de tropen van Zuid-Amerika, Afrika en Azië voorkomen.

De *Mirabilis* kent 60 soorten. Om haar wonderlijke schoonheid is de japala al in de 17e eeuw uit Peru naar Europa gehaald, waar de plant snel inburgerde. Zuid-Europa staat er vol mee; maar sinds onze winters milder zijn, zie je de *Nachtschone* steeds meer ook in onze tuinen verschijnen. Het is een rijke bloeier met schitterende kleuren van juni tot ver in de herfst.

Tegen de schemer gaan de bloemen open; men noemt haar daarom ook de Vieruursplant; 's avonds en 's nachts verspreiden de bloemen een heerlijk zoete geur en zij brengen veel leven in de tuin van vooral allerlei nachtvlinders.

De plant wordt een meter hoog en 60 cm breed; de eennacht-bloemen gaan 's avonds open; zij zijn trompetvormig; een bloemkelk van 3 à 4 cm doorsnee op een smalle buis van dezelfde lengte. Onder in de buis is rijkelijk nectar voorhanden; alleen vlinders met een roltong kunnen er bij. Pijlstaartvlinders vind je erop maar ook nachtuiltjes. Midden in de kelk strekken zich de 5 meeldraden en de stamper. De bloemen blijven

Hangend vóór de bloem doet deze Windepijlstaart zich te goed aan de rijke nectar; zij gaat razendsnel van de ene bloem naar de andere en de actie kost haar veel energie en is alleen rendabel als de nectar rijkelijk voorhanden is; het stuifmeel blijft kleven aan haar kop en wordt zo overgebracht. Als er meer vlinders aanwezig zijn is het een drukte van belang.

de hele nacht open en geuren nog een groot deel van de dag; zo kun je er ook overdag insecten op vinden als de bloem al verwelkt is. Ook bijen zie je er op, die het gaatje benutten dat de hommelprikte.

De *Nachtschone* produceert een zee van bloemen in de lichtgevende kleuren paarsrood - geel - wit; door een afwijking in het genenstelsel komen de verschillende kleuren ook op dezelfde plant voor en zelfs gemengd in dezelfde bloem. Zowel Mendel als de Vries deden er overervingproeven mee.

De *Nachtschone* sterft in het late najaar af en overwintert op haar penwortel; in onze streken moet je de plant beschermen door de penwortel uit te spitten en vorstvrij op te slaan; door uitzaai levert de plant zelf ook een rijkdom aan bloeiende planten. Zelf uitzaaien in het voorjaar kan ook. De plant is zeer gemakkelijk; zij mag in de zon, in de halfschaduw; je moet de grond iets los spitten, zodat de wortel zich kan zetten. De naam japala ontleent zij aan de Mexicaanse Jalapeplant: de wortel van deze plant leverde een sap op, 'jalap', dat als purgeermiddel werd gebruikt. Als deze plant niet voorhanden was, leverde de wortel van de

Ook overdag als de bloem al verwelkt is, is er verkeer: deze hommelprikte vangt de geur op die nog steeds onder uit de buis komt; zij prikt een gaatje en doet zich te goed. Op hetzelfde gaatje vind je daarna weer andere insecten: bijen, mieren, wespen. Als de bloem verwelkt, sluit zij de kelk en kan zelfbestuiving plaats vinden als kruisbestuiving niet tot bevruchting leidde.

Nachtschone een plaatsvervangende jalap. Bij ons beschouwt men de wortel en de zaden van de Nachtschone als giftig.

De bloem van de Nachtschone is een prachtig voorbeeld van een trompetbloem; vijf kroonbladen: van boven vergroeid tot een beker van 4 cm doorsnee, daarna tot een buis van eveneens 4 cm; onderin de buis is rijkelijk nectar voor-

handen; alleen lange, fijne tongen kunnen erbij. 's Nachts licht de kleur fel op en verspreidt de bloem een intense geur.

Nachtsilene; *Silene nutans* L. (nutans = knikkend)

nachtsilene

De bloemen van de Nachtsilene staan zijwaarts of naar beneden gekeerd; zij gaan 's avonds open met een zoete geur. De plant wordt ook Lijmkruid genoemd: een aantal lijmringen (een kleverige afscheiding onder de stengelknopen) verhinderen mieren om bij de bloem te komen.

De Nachtsilene is een meerjarige plant, die wij veel op de droge zandgrond van de duinen aantreffen. Evenals andere Koekoeksbloemen behoort zij tot de Anjerfamilie en evenals de Nachtschone is zij een uitgesproken nachtbloeier. Door de kromming van de bloemsteeltjes hangen de witte bloempjes als belletjes zijwaarts; zo worden zij beschermd tegen de regen maar ook valt het stuifmeel bij beroering van de bloem naar beneden en komt zo op de kop van de bestuiver die, hangend voor of onder de bloem, zich tegoed doet aan de nectar, die geheel onder in de bloembuis rijkelijk wordt afgescheiden. Overdag hangt de kroon slap en lijkt de bloem verwelkt; 's avonds strekt zich de helwitte kelk en verspreidt de bloem een zoete geur.

Verwant aan de Nachtsilene is de Avondkoekoeksbloem (*Silene pratensis*), die in onze tuin goed zou passen naast de Nachtschone. De soort komt uit Zuid-Europa en is bij ons ruim voorhanden als cultivar. Al vroeg in de avond spreidt zij haar glanzend witte kelk en lokt met haar zoete geur vooral pijlstaartvlinders en nachtuiltjes.

De vijf kroonblaadjes van de Avondkoekoeksbloem zijn bovenaan gespleten; in de keel staat een bijkroon; de lange kroonbuis wordt omhuld door de vijf vergroeide rode kelkbladen. In de bijkroon leveren tien helmknoppen het stuifmeel af; bij rijping komen de vijf stijlen met hun stempels tot ver buiten de kroon.